

XANIM ŞAMİLOVA*

İNGİLİS DİLİNİN DİL ƏLAQƏLƏRİNİN TARİXİ ŞƏRTLƏRİ

Heç bir dil yalnız öz leksik vasitələri ilə kifayətlənməyib. Başqa dillərdən heç vaxt söz almayan dil olmayıb və hələ də yoxdur. Müxtəlif dillərdə alınma sözlərin olması hər bir xalqın başqa xalqlarla qarşılıqlı əlaqədə yaşadığını, onlarla ünsiyyətdə olduğunu, praktiki təcrübə mübadiləsi apardığını, onların nailiyyətləri ilə zənginləşdiyini və özünün dünya elminə, başqa xalqların mədəniyyətinə təsir etdiyini əks etdirir.

İngilis lüğətindəki alınma sözlər İngiltərənin tarixini ən yaxın və birbaşa əks etdirən, xarici qeyri-lingvistik amillərin dilə təsirini göstərən lüğət sahəsini təmsil edir. Buna görə də onları ingilis xalqının tarixi ilə əlaqələndirərək xronoloji ardıcılıqla izləmək məqsədəuyğundur.

Məqalədə ingilis dilinin digər dillərlə əlaqəsindən və tarixi təsnifatdan bəhs edilir.

Açar sözlər: dil, tarix, əlaqə, ingilis, tarixi.

Giriş

İngilis dilinin tarixi aşağıdakı dövrlərə bölünür: Qədim ingilis dili dövrü (450 - 1066), Orta ingilis dili dövrü (1066 - 1500), Yeni ingilis dili dövrü (1500-dən bizim dövrümüzdə qədər).

Qədim ingilis dövrü. 450-1066-cı illəri əhatə edir.

Latın alınmalarının birinci təbəqəsi Roma İmperiyasının hökmranlığı ilə bağlıdır. Eramızdan əvvəl I minilliyin əvvəllərində Roma latın tayfasının məskunlaşdığı bölgə olan Lasi ərazisinin yalnız bir hissəsini işğal edən kiçik bir dövlət idi. Pırr müharibəsindən sonra (e.ə. 280-273) Roma Apennin yarımadasında (İtaliya yarımadası) hökmranlıq etməyə başladı və Aralıq dənizində əhəmiyyətli bir “oyunçu” oldu. Latın dilinin formalaşması və çiçəklənməsi dövrü Romanın Avropanın qərbində və cənub-şərqində geniş əraziləri özünə tabe edən ən böyük quldar dövlətinə çevrilməsi ilə bağlı idi. Lakin Romalıların fəth etdiyi şərq əyalətlərində (Yunanıstan, Şimali Afrika, Kiçik Asiya) latın dili geniş yayılmadı, belə ki, orada artıq yüksək inkişaf etmiş yunan mədəniyyəti mövcud idi.

Əsas təhlil

“Qərbi Aralıq dənizində eramızdan əvvəl II əsrin sonlarında latın dili təkcə bütün İtaliyada deyil, həm də rəsmi dövlət dili kimi romalılar tərəfindən fəth edilən Pireney yarımadasının və indiki Cənubi Fransanın ərazilərinə nüfuz edir” [4.s.79].

Roma əsgərləri və tacirləri vasitəsilə latın dili şifahi şəkildə yerli əhalinin kütlələrinə, xüsusən romalıların ən yaxın qonşularına – Qaliyada yaşamış və eramızdan əvvəl I əsrin 50-ci illərinin sonlarında romalılar tərəfindən fəth edilmiş Kelt tayfalarına çıxış tapdı. İndiki Fransa, Belçika, qismən Hollandiya və İsveçrənin ərazisinə.

Britaniyada yaşayan kelt tayfaları eramızın 43-cü ilində Roma qoşunları tərəfindən fəth edildi və dörd əsr, yəni 407-ci ilə qədər Roma İmperiyasının hakimiyyəti altında olublar.

Almanlarla romalılar arasında ilk ciddi toqquşmalar 102-101-ci illərdə Sezarın rəhbərliyi altında baş verdi. 9-cu ildə romalıların irəliləməsi dayandırıldı. O vaxtdan onlar müdafiəyə çəkildilər, Reyn və Dunay boyunca sərhədlərdə möhkəmlənərək 500 km uzunluğunda Roma səddini tikdilər.

Eramızın II və III əsrlərinin əvvəllərində alman tayfaları ilə romalılar arasında ticarət əlaqələri artıq mövcud olmuşdur ki, bu da onların dillərində müəyyən izlər buraxmışdır.

Bu dövrə aid alınmalar Roma və alman tayfalarının mədəni-iqtisadi və hərbi əlaqələrinin xarakterini əks etdirir. Adətən, yeni sözlər Roma xalqının bu dövrün ali mədəniyyətinə girişlə əlaqədar yaranan yeni anlayışları ifadə edir.

Bəzi latınizmlər kontinental Avropanın şimalındakı almandilli əhali tərəfindən qəbul edilmişdir, məsələn: street - (Latınca strata via) “asfaltlanmış yol”; wall – (latınca vallum) “divar”; wine – (latınca vinum) “şərab”.

“Bir çox yemək və geyim növlərinin adları da latın mənşəlidir: butter - (yunan-latınca butyrum) “yağ”; cheese - (lat. caseus) “pendir”; pall - (latınca pallium) “plaş”; bir sıra mədəni və ya əkin

bitkilərinin adları: pear – (latınca pira) “armud”; peach - (latınca persica) “şaftalı”[2,s.15].

IV əsrin sonlarında Böyük Kəç başladı. Alman tayfalarının torpaqları ələ keçirmək, hərbi qənimət və sərvət toplamaq cəhdləri artıq kəsərli müqavimət göstərmək qabiliyyətini itirmiş Roma imperiyasına qarşı davamlı yürüşlərə səbəb oldu. V əsrin ikinci yarısında Roma İmperiyası İngiltərə, Qalliya, İspaniya və Afrikanı itirdi.

476-cı il Roma İmperiyasının süqut tarixi hesab olunur. Alman qəbilələri bir çox şəhərləri dağıtmış, lakin ən mühüm Roma institutu olan yepiskopların səlahiyyəti toxunulmamış qalmış, bu da barbarlarda güclü təəssürat yaratmışdı. Yepiskopların söylədiyi lənətlər və xeyir-dualar, məktublarını səpdikləri xaç işarələri barbarların gözündə sirli və qorxunc bir qüvvə idi.

“450-ci ildə ingilis dilinin tarixi anqların, saksonların və jutların german tayfaları Britaniyaya köçdükdə, bir neçə Kelt qəbiləsindən - britaniyalılar və qaellərdən ibarət yerli əhali ilə görüşdükləri və onları qərbə (Uels və Kornuoll) və şimala (Şotlandiya) itələdiyi zaman başlayır. Dillərin toqquşmasında qələbə yad dilə nəsib oldu” [5,s.360].

Keltlərlə bu əlaqə nə qədim ingilis dilinin strukturuna, nə də lüğətinə demək olar ki, heç bir təsir göstərməmişdir. Qədim İngilis qeydlərində 80-dən artıq kelt sözü qalmayıb. Onların arasında kultla əlaqəli sözlər var: cromlech - kromleh (druidlərin tikililəri), coronach - qədim Şotland cənazə ağısı; hərbi xarakterli sözlər: javelin – nizə, pibroch – hərbi nəğmə; heyvanların adları: hog – donuz.

Bu sözlərin bəziləri dildə möhkəmlənmiş və bu gün istifadə olunur, məsələn: tory – “Mühafizəkarlar partiyasının üzvü” – irland dilində “quldur”, clan - qəbilə, whisky – araq deməkdir. Bu sözlərin bəziləri beynəlxalq mülkiyyətə çevrilib.

Bəzi latın sözləri bilavasitə kelt tayfaları vasitəsilə alman tayfaları tərəfindən alındı; bu adlar toponimiyada qorunub saxlanıldı.

Keltlərin qədim ingilis dilinə zəif təsiri, anqlo-saksonların qalibləri ilə müqayisədə Keltlərin mədəni zəifliyi ilə izah edilə bilər.

Latın alınmalarının ikinci təbəqəsi Britaniyanın xristianlaşması dövrü ilə bağlıdır.

597-ci ildə (VI əsr) - Papa hakimiyyətinin bu zəngin yeni bölgəni özünə tabe etmək cəhdləri nəticəsində onun əhalisi arasında xristian dininin yayılması başladı. Bu dövrdə, ondan sonrakı bir çox əsrlərdə olduğu kimi, bizim dövrümüzdə qədər, latın dili Katolik kilsəsinin ümumi qəbul edilmiş dili idi. Buna görə də Britaniyada xristianlığın yayılması qədim ingilis və latın dili arasında əlaqə üçün yeni şərait yaratdı. Artıq xalq latın dili deyil, dini-mədəni xarakterli anlayışları ifadə edən yunan sözləri ilə zəngin kilsə dilini işlədirdi. İngilis dilində 150-yə yaxın belə söz var. Bunlar, ilk növbədə, kilsə ilə birbaşa əlaqəli terminlərdir: apostle - (yunan-lat. apostolus) “apostol”; bishop – (yunan-lat. episcopus) “yepiskop”; cloister – (latınca claustrum) “monastır” [3,s.130].

VII əsrin sonlarında xristianlıq bütün ölkədə möhkəmləndi. Xristianlığın tətbiqi anqlosakson dövlətlərinin sonrakı dövlət və mədəni inkişafında əhəmiyyətli rol oynadı. Xristian missionerləri İngiltərədə latın əlifbasını tətbiq etdilər. Ona bir neçə runik simvol əlavə edildi; Beləliklə, θ və ð səslərini çatdırmaq üçün thorn tikan adlanan runik işarədən istifadə edilmişdir; eyni səslər ð hərfi ilə ötürülürdü. Monastırlarda rahiblərin köçürdüyü əlyazmalardan kitabxanalar yaradılır, salnamələr saxlanılırdı. Beləliklə, kilsənin mədəni təsirinin çox mühüm faktı yazının yaranması idi.

800-cü ildən əvvəlki dövrə aid olan latın sözləri o dövrün kelt və german tayfalarına nisbətən romalıların daha yüksək maddi mədəniyyətinə işarə edir və əvvəllər anqlo-saksonlara məlum olmayan konkret əşya və anlayışları bildirirdi.

Bu qrupdakı bütün sözlər şifahi alındı, tamamilə assimilyasiya edildi və ingilis dilinin əsas lüğətinə daxil edildi.

Eyni zamanda onlar latın dilində onlara xas olan qrammatik formaları itirərək, ingilis dilinin qrammatik quruluşuna tabe oldular, həmçinin tarix boyu ingilis dilinin sözlərində baş verən bütün təbii fonetik dəyişikliklərə tabe oldular.

“790 -1042-ci illərdə basqınlar dövrü və sonra İngiltərənin vikinqlər tərəfindən müvəqqəti zəbt edilməsi başladı, onların daimi əlaqələri və yerli əhali ilə qarışması ingilis dilinin bütün aspektlərinə dərin təsir göstərdi. Dillərin qarşılıqlı əlaqəsi onların danışanları arasında heç bir siyasi, sosial, mədəni və ya linqvistik baryerlərin olmaması ilə izah olunurdu. Skandinaviya alınmaları Qədim İngilis dilinə Skandinaviya mənşəli çox sayda ümumişlək sözləri verdi: məsələn: *call* - çağırmaq, *cast* - atmaq, *die* - ölmək, *take* - götürmək, *ugly* - çirkin, *ill* - xəstə. İngilis dilinə leksik mənası olan sözlərlə bərabər

qrammatik dil vahidləri də daxil olmuşdur. Məsələn, both - hər ikisi, same - eyni, they - onlar, their - onların və s.” [1,s.170]

Qədim ingilis dili yaxşı inkişaf etmiş fleksiya sisteminə malik sintetik dil idi. Cümlədəki söz sırası nisbətən sərbəst idi. Lüğət demək olar ki, tamamilə yerli sözlərdən ibarət idi. Bir sıra alınmalar əsasən latın dilindən idi. Yeni sözlər derivasiya (törəmə sözlərin yaradılması) və sözlərin birləşməsi yolu ilə əmələ gəlmişdir.

Bu dövrün sonunda çox böyük əhəmiyyət kəsb edən bir proses tədricən özünü göstərməyə başlayır - fleksiyanın aradan qalxması. Güman ki, Danimarkanın nəzarəti altında olan ingilis ərazisinin bir hissəsinin faktiki ikidilliliyi burada müəyyən rol oynamışdır: dilin qarışması adı nəticələrə - qrammatik quruluşun və morfolojiyanın sadələşdirilməsinə gətirib çıxardı. Xarakterikdir ki, fleksiya daha əvvəl Britaniyanın şimalında yox olmağa başlayır.

Orta ingilis dövrü 1066-1485-ci illəri əhatə edir. 1066-cı il feodalların - normanların işğalı dövrü ilə əlaqələndirilir. İngiltərənin feodallaşma prosesini sürətləndirən Norman istilasını eyni zamanda kral hakimiyyətinin güclənməsinə də təkan verdi. Norman fəthlərinin qətiyyətli tədbirləri nəticəsində yaranan sinfi mübarizənin kəskinləşməsi daha mürəkkəb dövlət aparatının yaradılmasına səbəb oldu və bu aparatın bütün əsas bölmələri - dövlət orqanları, kilsə idarəsi, məhkəmə və ordu fransız normanlarının əlinə keçdi. Ona qarşı amansız repressiyalardan sağ çıxan anqlosakson iri feodal aristokratiyası öz torpaqlarından məhrum edildi və bu torpaqlar fransız feodal zadəganlarının əlinə keçdi. Faktiki olaraq, dövlətdə bütün rəhbər yerlər və vəzifələr normanlar arasında bölüşdürülürdü. Fransız dili Londondakı kral sarayında, eləcə də XIII əsrdə yaranmış ingilis parlamentində, məhkəmədə və s. işləndirdi. O dövrdə mövcud olan məktəblərdə fransız dili tədris olunurdu. Beləliklə, ingilis dili rəsmi dil mövqeyindən məhrum edildi və əsasən geniş ictimaiyyət arasında istifadədə qaldı.

Qədim ingilis dili fəthlərin danışıqları qədim fransız dilinin Norman fransız ləhcəsinə aid güclü yeni leksik söz qatını ehtiva edirdi. Lakin fəth edənlərin sayı çox az idi ki, öz dillərini ölkəyə dəyişməz şəkildə tətbiq etsinlər. Tədricən, nisbətən daha çox ölkənin yerli əhalisinə - anqlo-sakslara mənsub olan orta və kiçik torpaq mülkiyyətçilərinin əhəmiyyəti daha da artdı. Norman-fransız dilinin hökmranlığı əvəzinə tədricən bir növ “lingvistik kompromis” yaranır ki, bunun da nəticəsi ingilis dediyimiz dilə yaxın bir dildir. Lakin hakim sinfin norman-fransız dili yavaş-yavaş geri çəkildi: yalnız 1362-ci ildə ingilis dili məhkəmə prosesinə daxil edildi, 1385-ci ildə Norman fransızcasının tədrisi dayandırıldı, və onu ingilis dili əvəz etdi və 1483-cü ildən parlament qanunları ingilis dilində nəşr olunmağa başladı. İngilis dilinin əsası germanca olsa da, o qədər çox sayda qədim fransız sözlərini ehtiva etdi ki, qarışıq bir dil oldu. Qədim fransız sözlərinin nüfuz prosesi orta ingiliscə dövrünün sonuna qədər davam edir, lakin 1250-1400-cü illər arasında ən yüksək həddə çatır.

Gözlənilmədiyi kimi, dövlət idarəçiliyi ilə bağlı sözlərin böyük əksəriyyəti qədim fransızcaya gedib çıxır (əsl german sözləri - *king* - kral, *queen*-kraliça və bir neçə başqaları istisna olmaqla): *reign* - hökmranlıq, *government* - hökumət, *crown* - tac, *state* - dövlət və s.; zadəganların əksər titulları: *duke* - hersoq, *peer* - per (titul); hərbi işlərə aid sözlər: *army* - ordu; *peace* - sülh; *battle* - döyüş; *soldier* - əsgər; *general* - ümumi; *captain* - kapitan; *enemy* - düşmən; məhkəmə şərtləri: *judge* - hakim; *court* - məhkəmə; *crime* - cinayət; kilsə terminləri: *service* - xidmət (kilsə); *parish* - gəliş.

Ticarət və sənaye ilə bağlı sözlərin qədim fransız, sadə sənətkarlıq adlarının isə alman mənşəli olması əlamətdardır. Nümunə: *commerce* - ticarət, *industry* - sənaye, *merchant* - tacir. Uolter Skottun “İvanhoe” romanında qeyd etdiyi iki sıra sözlər ingilis dilinin tarixi üçün daha az göstəricidir. Onların arasında heyvan adlarını bildiren alman mənşəli sözlər var: *ox* - öküz; *cow* - inək; *calf* - dana; *sheep* - qoyun; *pig* - donuz. Eyni zamanda bu heyvanların əti qədim fransız mənalarını daşıyır: *beef* - mal əti; *veal* - dana əti; *mutton* - quzu; *pork* - donuz əti və s.

Heyvanlara qulluq ingilis kəndliləri tərəfindən edildiyi üçün bu heyvanların adları ingiliscə olaraq qaldı. Bu heyvanların ətindən əsasən normanlar olan hakim feodallar istifadə edirdi. Ona görə də heyvan ətinin adını bildirmək üçün fransız sözləri işlədilmiş, sonralar ingilis lüğətinə daxil olmuşdur.

Bu dövrdə dilin qrammatik quruluşu da dəyişikliklərə məruz qalır: nominal və şifahi sonluqlar əvvəlcə qarışır, zəifləyir, sonra isə bu dövrün sonunda demək olar ki, tamamilə yox olur. Sifətlərdə müqayisə dərəcələrinin formalaşdırılmasının sadə üsulları ilə yanaşı, sifətə *more* “daha çox” və *most* “hamıdan çox” sözləri əlavə edilməklə yeni analitik formalar yaranır.

Orta ingilis dövründə qrammatik quruluş əsaslı dəyişikliklərə məruz qalır, sintetik qədim ingilis

dilini analitik dilə çevirir. Qrammatik mənaların ötürülməsi üçün yaranan analitik vasitələr dövrün sonunda dominant olur.

XV əsrdə milli ingilis dili erkən cənub və cənub-şərq dialektlərindən formalaşmış London ləhcəsinə əsaslanan bir dil idi. London - İngiltərənin paytaxtı XI əsrdən bəri ən böyük iqtisadi, siyasi və həm də mədəni mərkəz olmuşdur. Orta ingilis dövründə dilin lüğət tərkibi, əsasən, Skandinaviya və fransız mənşəli olduqca çox sayda alınmalar səbəbindən demək olar ki, tamamilə yeniləndi.

Yeni İngiltərə dövrü 1500-cü ildən dövrümüzə qədər olan zamanı əhatə edir.

XV-XVI əsrlər İntibah dövrü ilə bağlıdır. Bu dövrün elmi əsərləri ingilis dilində yazılır.

Lakin orta əsrlərdə latın dili elm dili olduğu üçün, İntibah dövrü isə qədim mədəniyyət abidələrinə maraqla səciyyələndiyi üçün lüğətin genişlənməsi və yeni elmi terminologiyanın yaradılması, əsasən, latın dilindən, eləcə də yunan dilindən alınma sözlərlə bağlı olmuşdur. Beləliklə, fəlsəfə, hüquq, tibb və s. terminologiyası yaradılmışdır.

Bu dövr həm də alınma sözlərin aktiv istifadəsi ilə xarakterizə olunur.

XVII əsrdə ölkənin nisbətən sakit inkişafı kral hakimiyyəti ilə parlament arasındakı ziddiyyət hakimiyyətin sonuncuya keçməsi, kralın edam edilməsi, sonra isə bir neçə ildən sonra monarxiyanın bərpası ilə nəticələndikdə pozuldu. Fransada on ildən çox sürgündə yaşayan edam edilmiş kralın oğlunun yenidən taxta çıxması fransız dilinin yeni təsir dalğasına dəlalət edirdi.

XVII əsrin sonunda ingilis dilinin ədəbi norması elmi əsaslara əsaslanan və dilin istifadəsini sabitləşdirməyə yönəlmiş ilk lüğətlər və qrammatikalar meydana çıxdıqda formalaşdı.

XVII əsrdən bəri İngiltərənin müstəmləkə ekspansiyası və bununla əlaqədar müstəmləkə və yarım-müstəmləkə ölkələrinin dillərindən sözlərin axını başlayır. 1600-cü ildə Hindistanla ticarəti monopoliyaya almaq üçün Ost-Hindistan şirkəti təşkil olundu ki, onun vasitəsilə İngiltərənin hakim sinifləri tədricən Hindistanı əvvəlcə iqtisadi, sonra isə siyasi əsarətə saldılar. XVII əsrin əvvəllərində ingilis mühacirlərinin Şimali Amerikada məskunlaşması başlandı. Şimali Amerika İngiltərənin koloniyasına çevrildi və 80-ci ilə qədər belə davam etdi. XVIII əsrin ortalarında Avstraliyanın kolonizasiyası başladı, XIX əsrdə orada qızıl yataqları aşkarlandı və bununla əlaqədar olaraq Britaniyanın Avstriyaya mühacirəti artmışdır. 1806-cı ildə İngiltərə bütün Cənubi Afrika üzərində nəzarəti ələ keçirdi.

Nəticə

Beləliklə, kapitalizmin çiçəkləndiyi dövrdə və imperializmin inkişafının ilk mərhələlərində ingilis kapitalının gücü demək olar ki, bütün dünyaya nüfuz etdi. Bu baxımdan ingilis dilinin lüğət ehtiyatının zənginləşməsi təkcə qeyri-Avropa ərazilərinin bilavasitə müstəmləkələşdirilməsi nəticəsində deyil, həm də bir sıra ölkələrdə ingilis ticarət və sənaye müəssisələrinin yaradılması nəticəsində baş vermişdir, məsələn, Çində, Yaponiyada, İranda və s. İngilis dilinin lüğəti həqiqətən dünyanın müxtəlif dillərindən çoxlu sayda sözləri mənimsəmişdir. Bunun səbəbləri İngiltərənin tarixi inkişafının xüsusiyyətlərindədir.

Spesifiklik ondadır ki, ingilis xalqı əvvəlcə məğlub olmuş xalq kimi, sonradan isə İngiltərənin müstəmləkəçi xalq kimi müstəmləkəçi dövlətə çevrilməsi ilə əlaqədar olaraq bir çox xarici dilli xalqlarla daim birbaşa əlaqədə olub. Bütün dövr ərzində dilin inkişaf tempi tədricən yavaşlayır ki, bu da dildə sabitləşdirici təsir göstərən ədəbi normanın yaradılmasına xüsusi səbəb olur. Yeni İngilis dili dövründə qrammatik sistem əsaslı dəyişikliklərə məruz qalmadı. Əsas dəyişikliklər dilin analitik xüsusiyyətlərinin gücləndirilməsi ilə bağlı idi: köməkçi sözlərin istifadəsinin genişləndirilməsi, analitik formaların sayının artırılması, cümlədə sözlərin sabit sırasının gücləndirilməsi.

Lüğət tərkibi Yeni İngilis dili dövrünün dilinin ən sürətlə inkişaf edən aspektidir. Dilin lüğət tərkibini zənginləşdirməyin yolları həm daxili (törəmə sözlərin əmələ gəlməsi, konversiya), həm də xarici (alınma sözlər) olur. Sonuncuların mənbələri təkcə birbaşa deyil, həm də dolaylı (kitablar vasitəsilə, XX əsrdə isə - kino, radio, televiziya vasitəsilə) bütün dünya ilə əlaqə sayəsində çox saydadır.

ƏDƏBİYYAT

1. Otakar V o c a d l o, Some Observations on Mixed Languages, «Actes du quatrième congrès international de linguistes», Copen-

- hagen, 1938, стр. 169—176.
2. Whitney W.D., On Mixture in Language, «Transactions of the American Philological Association», 12, 1881, стр. 5—26.
 3. Арнольд И.В. Лексикология английского языка. – М.: Высшая школа, 1986.
 4. Карасик В.И., Слышкин Г.Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: Сб. науч. тр. — Воронеж: ВГУ, 2001. — С. 75—80 (в соавт., авт. — 0,4 п. л.).
 5. Хауген Э.И. Процесс заимствования // Новое в лингвистике. Вып. VII. – М., 1972 – С. 344 – 382.

Zərifə Əliyeva adına lisey
ingilis dili müəllimi
E-mail: khanum4ik@gmail.com

Khanım Shamilova **HISTORICAL CONDITIONS OF ENGLISH LANGUAGE RELATIONS**

No language is satisfied only with its lexical means. There has never been a word from other languages, and there still isn't. The presence of borrowed words in different languages reflects the fact that each nation interacts with other nations, communicates with them, exchanges practical experience, is enriched by their achievements, and influences the world science and culture of other nations.

Loanwords in the English dictionary represent the area of vocabulary that most closely and directly reflects the history of England, showing the influence of external non-linguistic factors on the language. Therefore, it is appropriate to follow them in chronological order, connecting them with the history of the English people.

The article talks about which languages the English people have historically been in contact with and the historical classification of these relations.

Keywords: *language, history, communication, English, history.*

Ханим Шамилова **ИСТОРИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ АНГЛИЙСКИХ ЯЗЫКОВЫХ ОТНОШЕНИЙ**

Ни один язык не удовлетворяется только своими лексическими средствами. Никогда не было и нет ни слова из других языков. Наличие заимствованных слов в разных языках отражает тот факт, что каждый народ взаимодействует с другими народами, общается с ними, обменивается практическим опытом, обогащается их достижениями, влияет на мировую науку и культуру других народов.

Заимствованные слова в словаре английского языка представляют собой ту область лексики, которая наиболее близко и непосредственно отражает историю Англии, показывая влияние внешних лингвистических факторов на язык. Поэтому уместно следовать за ними в хронологическом порядке, связывая их с историей английского народа.

В статье говорится о том, с какими языками исторически контактировал английский народ и историческая классификация этих отношений.

Ключевые слова: *язык, история, общение, английский язык, история.*

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Firudin Rzayev tərəfindən təqdim edilmişdir

İlk daxilolma tarixi: 25.09.2024
Son daxilolma tarixi: 20.10.2024